

DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-567-576

УДК 344.22

А. В. ЛАНДІНА,
кандидат юридичних наук, доцент*
ORCID: 0000-0002-3808-7573

ВІЙСЬКОВІ НАСИЛЬНИЦЬКІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ

Статтю присвячено питанню визначення поняття, основних ознак об'єкта і суб'єкта та специфіки кваліфікації насильницьких військових кримінальних правопорушень. Було встановлено, що основним об'єктом посягання цих правопорушень є порядок несення військової служби, а додатковим – порядок суспільних відносин щодо забезпечення фізичної та психічної недоторканності людини. Суб'єктом цих кримінальних правопорушень може бути лише військовослужбовець, військовозобов'язаний чи резервіст. Військові насильницькі кримінальні правопорушення одночасно порушують норми кримінального і військового законодавства, що зумовлює можливість притягнення винної особи до кримінальної та дисциплінарної відповідальності за одне й те саме діяння.

Ключові слова: військові кримінальні правопорушення, військові злочини, воєнні злочини, насильницькі кримінальні правопорушення, воєнний стан, військовослужбовці, військовозобов'язані, резервісти, суб'єкт кримінального правопорушення, військове законодавство, кримінальна відповідальність, дисциплінарна відповідальність, об'єкт кримінального правопорушення, фізична недоторканність, психічна недоторканність.

Landina Anna. Military violent criminal offenses: concepts and features of qualification

The article is devoted to the issue of defining the concept, the main features of the object and subject, and the specifics of the qualification of violent military criminal offenses. It was established that the main object of encroachment on these offenses is the order of military service, and the additional one is the order of social relations regarding ensuring the physical and mental integrity of a person. The subject of these criminal offenses can only be a serviceman, a conscript or a reservist. Military violent criminal offenses simultaneously violate the norms of criminal and military legislation, which makes it possible to bring the guilty person to criminal and disciplinary liability for the same act.

Key words: military criminal offenses, war crimes, war crimes, violent criminal offenses, martial law, military personnel, conscripts, reservists, subject of a criminal offense, military legislation, criminal liability, disciplinary liability, object of a criminal offense, physical inviolability, mental inviolability.

* **Landina Anna**, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Docent

Актуальність теми. Насильницька злочинність завжди була, є і буде однією з найбільш суспільно небезпечних, оскільки посягає на найвищу цінність демократичної правової держави – на життя і здоров'я людини. Зазначається, що негативні наслідки насильницьких кримінальних правопорушень виходять далеко за межі сукупної шкоди внаслідок їх вчинення, оскільки у переважній більшості випадків практично неможливо відшкодувати заподіяну шкоду, адже вона стосується найважливіших соціальних цінностей¹. І проблеми, пов'язані з відповідальністю за відповідні кримінальні правопорушення та запобіганням їх вчиненню, залишаються одним із найактуальніших напрямів кримінально-правової політики України. Особливо гостро це питання постало в останні роки, з часу початку збройної агресії РФ проти України (2014 р.) та з введенням воєнного стану у 2022 р. у зв'язку із повномасштабним вторгненням держави-агресора на територію України.

За цей період кількісно-якісні характеристики насильницької злочинності змінилися. Як зазначається, «на фоні зниження загального рівня злочинності в Україні, її динаміка загалом є негативною: кількість кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку взагалі зросла у сотні разів, кількість злочинів проти основ національної безпеки зросла майже у 30 разів, вчинення злочинів із використанням зброї, у тому числі вогнепальної, зросло майже в 10 разів, майже у 9 разів – кількість особливо тяжких злочинів і майже у 5 разів – кількість військових кримінальних правопорушень, зокрема й насильницьких»². Крім того, вказується, що «водночас динаміка окремих категорій насильницьких злочинів (домашнє насильство і кримінальні правопорушення проти статевої свободи і недоторканості) у період війни характеризується зниженням їх рівня приблизно на 1/3»³. Також змінилися й суб'єктивні ознаки відповідних кримінальних правопорушень, зокрема, це стосується осіб-суб'єктів вказаних кримінальних правопорушень, що зумовлено збільшенням кількості таких спеціальних суб'єктів, як військовослужбовці, військовозобов'язані, ветерани війни тощо.

Це зумовлює актуальність вирішення питань, пов'язаних із кримінальною відповідальністю за військові та воєнні кримінальні правопорушення, зокрема в умовах воєнного стану, серед яких особливо місце посідають військові насильницькі кримінальні правопорушення.

Огляд літератури. Питанням, пов'язаним із кримінальною відповідальністю та протидією насильницьким кримінальним правопорушенням загалом, у науці кримінального права присвячено значну кількість досліджень. Проблемам військових кримінальних правопорушень у комплексі та окремих їх видів, у тому числі насильницьких, були присвячені праці таких дослідників, як Г. М. Анісімов, В. І. Баулін, О. Волощук, Н. О. Гуторова, Ю. П. Дзюба, В. Ф. Залужний, В. І. Касинюк, М. І. Панов, Є. М. Пашенко, В. І. Тютюгін, С. О. Харитонов, І. О. Харь та ін.

Мета. Враховуючи зазначене, метою цього дослідження є визначення поняття та кваліфікаційних ознак військових насильницьких кримінальних правопорушень. У межах визначеної мети будуть виконані такі завдання: встановити спеціальну протиправність військових насильницьких кримінальних правопорушень; визначити особливості об'єкта та суб'єкта цих кримінальних правопорушень; перелік норм КК України, що передбачають відповідальність за військові насильницькі кримінальні правопорушення.

Виклад основного матеріалу. Для розуміння проблеми кваліфікації військових насильницьких кримінальних правопорушень потрібно розуміти, що вони являють собою та які кримінальні правопорушення можна віднести до цього виду. Як зазначають науковці, поняття такого виду кримінальних правопорушень формується з двох складових: ознак насильницького кримінального правопорушення, передбачених у КК України, і ознак особи, яка вчиняє ці злочини – військовослужбовця⁴.

У попередніх дослідженнях було запропоновано визначення поняття насильницького кримінального правопорушення (злочину) як умисного суспільно небезпечного кримінально караного діяння, при вчиненні якого винна особа шляхом дії або через бездіяльність усупереч волі потерпілої особи застосовує чи погрожує застосовувати фізичне, психічне, сексуальне чи економічне насильство⁵. Тут варто зауважити, що насильницькі кримінальні правопорушення мають високий ступінь суспільної небезпечності, оскільки посягають не лише на порядок суспільних відносин у сфері забезпечення здоров'я та життя людини, що мають найбільшу конституційну цінність і ґносеологічно пов'язані з генезою ідей про природне право, а й на інші об'єкти кримінально-правової охорони.

Щодо визначення військового кримінального правопорушення, то це поняття законодавчо закріплене у ст. 401 КК України. У ч. 1 ст. 401 вказується, що «військовими кримінальними правопорушеннями визнаються передбачені цим розділом кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів». На нашу думку, правильно вказує С. О. Харитонов на таку специфіку цих кримінальних правопорушень, як так звана спеціальна протиправність, яку він визначив як військово-кримінальна. Науковець аргументує це тим, що при вчиненні військових кримінальних правопорушень порушуються норми не лише кримінального законодавства (статті, розміщені у розділі XIX Особливої частини КК України), а й інших законів і нормативно-правових актів, які регулюють окремі аспекти військової служби в Україні, як-от, Закони України «Про Збройні Сили України», «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України», самі Статути ЗСУ тощо (назвемо його військове законодавство)⁶. У доктрині кримінального права висловлюється також думка, що насильницьким кримінальним правопорушенням військовослужбовців є суспільно небезпечне, кримінально протиправне

умисне діяння, яке посягає безпосередньо або разом з іншими об'єктами на життя, здоров'я, фізичну та психічну недоторканність особи шляхом застосування фізичного (або) та психічного насильства поза або всупереч волі потерпілої особи, яке вмотивоване ворожою, інструментальною та негативістською мотивацією і спричиняє фізичну (або) та психічну шкоду або ставить під загрозу нанесення такої шкоди іншій особі, яке вчиняється військово-вослужбовцями⁷.

Враховуючи зазначене, військові насильницькі кримінальні правопорушення повинні мати дві групи ознак: ті, що визначають його як насильницьке (посягання на порядок суспільних відносин у сфері забезпечення здоров'я та життя людини, наявність потерпілої особи, насильство як спосіб вчинення діяння, вчинення проти волі потерпілого) та ті, що визначають його як військове (одночасне порушення норм КК України та військового законодавства, наявність спеціального суб'єкта). Це дає нам змогу надати узагальнююче визначення військового насильницького кримінального правопорушення: це умисне суспільно небезпечне кримінально каране діяння (дія або бездіяльність), яке посягає на порядок суспільних відносин у сфері забезпечення здоров'я та життя людини і вчиняється всупереч волі потерпілої особи шляхом застосування чи погрози застосування фізичного, психічного, сексуального чи економічного насильства військовослужбовцем, військовозобов'язаним чи резервістом.

У юриспруденції є ще і таке поняття, як воєнні кримінальні правопорушення (злочини). Воєнний злочин визначається як «міжнародний злочин, що умисно чи з грубої необережності вчиняється комбатантом та прирівняними до них особами чи по відношенню до них цивільною особою під час збройного конфлікту і полягає у масовому і серйозному порушенні норм міжнародного гуманітарного права, посягає на підзахисних осіб, їх права чи найважливіші принципи міжнародного гуманітарного права»⁸. При цьому зазначається, що ці злочини порушують не лише норми міжнародного гуманітарного права⁹, а й порядок (правила) ведення безпосередніх бойових дій, чим порушують інтереси осіб, які беруть участь у певному конфлікті¹⁰. Тобто воєнні злочини є різновидом міжнародних злочинів¹¹ і водночас можуть порушувати національні норми, але лише в умовах збройного конфлікту. Ми вважаємо цілком слушною думку О. Волощука, який зазначає таке: військове кримінальне правопорушення вчинюється військовими стосовно порядку несення військової служби як у мирний, так і у воєнний час, а у випадку воєнних злочинів йдеться саме про вчинені кримінальні правопорушення під час війни¹² (у т. ч. в умовах воєнного стану). Отже, ці поняття не є тотожними, хоча кримінальне правопорушення (злочин) може бути одночасно і військовим, тобто порушувати порядок несення військової служби, який визначається національними нормативно-правовими актами, незалежно від обставинки, і воєнним, якщо порушує вказаний порядок в умовах збройного конфлікту.

Зазначимо, що військові насильницькі кримінальні правопорушення можуть посягати як на порядок несення військової служби, так і на інші об'єкти (але обов'язково мають посягати на порядок суспільних відносин у сфері забезпечення життя та здоров'я особи як фізичного, так і психічного), відповідальність за які може бути передбачена нормами з різних розділів КК України. При цьому, як зазначається, для віднесення кримінального правопорушення під категорію насильницьких, не має значення безпосередній об'єкт конкретного кримінального правопорушення – головною ознакою у цьому випадку є саме застосування насильства¹³. І тому при кваліфікації насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами, потрібно враховувати те, що їх специфіка полягає саме у ознаках їх суб'єкта, який тут буде спеціальним за ознакою виду зайнятості (професійної діяльності).

З урахуванням специфіки суб'єкта досліджуваних насильницьких кримінальних правопорушень, їх кваліфікація теж певною мірою ускладнена особливим статусом осіб, які їх вчиняють. Для визначення особливостей кваліфікації військових насильницьких кримінальних правопорушень необхідно окреслити коло кримінальних правопорушень, які належать до цього різновиду.

Щодо кримінальних правопорушень, які можуть бути віднесені до досліджуваної категорії, дослідники зазначають, що вони, крім шкоди здоров'ю, життю, психічній чи фізичній недоторканності людини, заподіюють таку шкоду або створюють небезпеку її заподіяння ще й іншим охоронюваним законом цінностям¹⁴. Враховуючи визначення, закріплене у ст. 401 КК України, військові насильницькі кримінальні правопорушення водночас посягають на порядок несення і проходження військової служби (основний об'єкт) і порядок суспільних відносин у сфері захисту людини від будь-яких проявів насильства (додатковий обов'язковий об'єкт). І відповідно до визначеного об'єкта посягання, потерпілими можуть бути як військовослужбовці, військовозобов'язані чи резервісти, так і цивільні люди.

До військових насильницьких кримінальних правопорушень деякі дослідники відносять практично всі кримінальні правопорушення, передбачені у розділі XIX КК України (окрім виключно майнових)¹⁵. Але ми не можемо погодитися із тим, що до них відносять такі кримінальні правопорушення, як порушення правил поведіння зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 414), порушення правил водіння або експлуатації машин (ст. 415), порушення правил польотів або підготовки до них (ст. 416), порушення правил кораблеводіння (ст. 417), порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання (ст. 418), порушення правил несення прикордонної служби (ст. 419), порушення правил несення бойового чергування (ст. 420), порушення статутних правил внутрішньої служби (ст. 421), недбале ставлення до військової служби (ст. 425), перевищення військовою службовою особою влади чи службових

повноважень (ст. 426-1). Зазначені норми сконструйовані таким чином, що суб'єктивна сторона передбачених у них кримінальних правопорушень характеризується складною виною: умислом щодо протиправних діянь і необережністю щодо наслідків. Тобто тяжкі наслідки, у т. ч. у виді заподіяння тілесних ушкоджень, смерті людини (людей), про які йдеться у цих нормах, лежать поза волею та свідомістю винної особи. А це виключає можливість їх кваліфікації як насильницьких, оскільки насильницькими можуть бути лише умисні суспільно небезпечні діяння.

На нашу думку, до насильницьких військових кримінальних правопорушень належать опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків (ст. 404), погроза або насильство щодо начальника (ст. 405), порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості (ст. 406), насильство над населенням у районі воєнних дій (ст. 433), погане поводження з військовополоненими (ст. 434), образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю (ст. 435-1), оскільки вони спрямовані на умисне вчинення насильницьких дій щодо військовослужбовців чи інших людей. Також до таких умовно можна віднести правопорушення, передбачене у ст. 409 – ухилення від військової служби шляхом самокалічення (або іншим способом), оскільки насильство тут присутнє, хоча спрямоване суб'єктом проти себе, і воно є умисним.

Тут логічно постає питання: чи потрібна додаткова кваліфікація за іншими нормами КК України, які не включені у розділ XIX, у випадку вчинення військових насильницьких кримінальних правопорушень щодо військовослужбовців або інших осіб? Адже, як ми зазначали в інших дослідженнях, ними та щодо них можуть вчинятися насильницькі кримінальні правопорушення, які класифікуються як кримінальні правопорушення проти життя і здоров'я, проти волі честі та гідності людини, проти статевої свободи і статевої недоторканості, проти власності (розбій, вимагання), проти громадської безпеки, проти громадського порядку та моральності тощо. Ми обстоюємо позицію, що кримінальна відповідальність за ці військові насильницькі правопорушення визначається ст. 433 та ст. 435-1 КК України¹⁶.

З огляду на те, що військові насильницькі кримінальні правопорушення можуть водночас бути і воєнними, зумовлює можливість притягнення військовослужбовців до кримінальної відповідальності за насильницькі кримінальні правопорушення, відповідальність за які передбачена нормами розділу XX КК України «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку». До військових насильницьких кримінальних правопорушень також можна віднести «жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені

міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також віддання наказу про вчинення таких дій», що кваліфікується як воєнні злочини (ст. 438 КК України).

Не можна забувати, що ці кримінальні правопорушення порушують одночасно норми кримінального та військового законодавства. Тому кваліфікація військових насильницьких кримінальних правопорушень має здійснюватися не лише за нормами КК України, а й за законами України «Про Збройні Сили України», «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» тощо. Цим, як вказується у дослідженнях, зумовлена їх спеціальна протиправність¹. Порушення військового законодавства зумовлює притягнення військовослужбовців до дисциплінарної відповідальності, яка визначається як «особливий вид юридичної відповідальності, спрямований на забезпечення правомірної поведінки військовослужбовців під час виконання ними обов'язків військової служби, що реалізується у випадку порушення зазначеною та прирівняною до неї категорією суб'єктів вимог військової дисципліни, з метою відновлення усталеного порядку несення служби, військового порядку, правопорядку, порядку військового управління, а також з метою запобігання подальшим дисциплінарним та іншого роду правопорушенням»¹. Ключові аспекти, пов'язані із дисциплінарною відповідальністю військовослужбовців, закріплені у Законі України «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України». Водночас дисциплінарна відповідальність не виключає інших видів відповідальності, у тому числі і кримінальної.

Висновки. Проведене дослідження зумовило низку висновків. Було удосконалено визначення військового насильницького кримінального правопорушення, під яким пропонується розуміти умисне суспільно небезпечне кримінально каране діяння (дія або бездіяльність), яке посягає на порядок суспільних відносин у сфері забезпечення здоров'я та життя людини і вчинюється всупереч волі потерпілої особи шляхом застосування чи погрози застосування фізичного, психічного, сексуального чи економічного насильства військовослужбовцем, військовозобов'язаним чи резервістом. Суб'єктами військових насильницьких кримінальних правопорушень можуть бути лише військовослужбовці, військовозобов'язані та/або резервісти.

Військові насильницькі кримінальні правопорушення можуть посягати на різні об'єкти, поставлені під охорону кримінального закону. Але, враховуючи визначення таких кримінальних правопорушень (ст. 401), основним їх об'єктом має бути саме порядок несення військової служби, а додатковим (залежно від вчиненого діяння) порядок захисту життя, здоров'я, фізичної чи психічної недоторканності людини. Потерпілими ж можуть бути як військовослужбовці, так і цивільні особи.

Військові насильницькі кримінальні правопорушення кваліфікуються за статтями, включеними у розділ XIX «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)» (ст. 404–406, ст. 433, ст. 434 та ст. 435-1) та у розділ XX

«Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» (ст. 438) КК України і не потребують додаткової кваліфікації за іншими статтями КК України. Оскільки військові кримінальні правопорушення порушують одночасно норми кримінального та військового законодавства, поряд із кримінальною до військовослужбовців може бути застосована дисциплінарна відповідальність, які не є взаємовиключними.

Це дослідження є перспективним у сфері притягнення до відповідальності за війські кримінальні правопорушення та обрання достатньої та справедливої міри покарання за їх вчинення.

1. Гумін О., Якімова С. Зміст поняття насильницької злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. 9. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/9/46.pdf>
2. Ландіна А. В. Особливості окремих видів насильницьких кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. *Правова держава*. Випуск 35. Київ, Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2024. С. 618–626. DOI: <https://doi.org/10.33663/0869-2491-2024-35-618-626>
3. Там само.
4. Пашенко Є. М. Щодо поняття та ознак насильницьких злочинів військовослужбовців. Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку. Харків, 2019. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/18_04_2019/pdf/74.pdf
5. Ландіна А. В. Особливості окремих видів насильницьких кримінальних правопорушень... 6. Харитонов С. О. Кримінальна відповідальність за військові злочини за кримінальним правом країни: монографія Харків: Право, 2018. С. 70. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/18989/1/Kharitonov_2018-mono.pdf
7. Пашенко Є. М. Щодо поняття та ознак насильницьких злочинів військовослужбовців... 8. Харь І. О. Суб'єкт злочинів проти встановленого порядку несення військової служби. *Юридична наука*. 2017. № 12 (78). С. 140. 9. Броневичка О. М. Відповідність норм кримінального законодавства України чинним міжнародним договорам: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Львів, 2011. С. 5. 10. Піддубна М. В. Імплементація норм міжнародного кримінального права про воєнні злочини в Кримінальний кодекс України: дис. ... канд. юрид. наук (доктора філософії): спец. 12.00.08. Львівський національний університет імені Івана Франка МОН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2020. С. 198. 11. Лаврьонов Р. П. Сучасна проблематика кримінального права та ключові ознаки військового злочину. *Київський часопис права*. 2023. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.45>
12. Волощук О. Воєнні злочини під час війни: поняття, ключові ознаки та відмежування від інших кримінальних правопорушень. *Юридичний вісник*. 2024/3. DOI: <https://doi.org/10.32782/uv.v3.2024-6>
13. Пашенко Є. М. Щодо поняття та ознак насильницьких злочинів військовослужбовців... 14. Пашенко Є. М. Насильницький злочин військовослужбовців (поняття, ознаки, класифікація). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Право». Випуск 29, 2020. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2020-29-32>
15. Там само.
16. Ландіна А. В. Сучасні виклики кримінально-правової протидії насильницьким злочинам, що вчиняються спеціальними суб'єктами. *Альманах права*. Випуск 15. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2024. С. 307–312. DOI: <https://doi.org/10.33663/2524-017X-2024-15-307-312>
17. Там само.
18. Залужний В. Ф. Військово-дисциплінарна відповідальність як засіб забезпечення військової дисципліни та військового правопорядку у Збройних Силах України. *Збірник матеріалів конференції «Актуальні пробле-*

ми правопорядку і правової культури в сучасній Україні (присвячена Дню науки та 100-річчю з дня народження професора О. Ф. Граніна)» (17.05.2023). URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/242732c3-c0a4-4a25-8c58-c9cc92eb9761/content>

References

1. Humin O., Yakymova S. Zmist poniattia nasylnytskoi zlochynnosti. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2019. 9. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/9/46.pdf>
2. Landina A. V. Osoblyvosti okremykh vydiv nasylnytskykh kryminalnykh pravoporushen v umovakh voiennoho stanu. Vypusk 35. Kyiv, Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2024. S. 618–626. DOI: <https://doi.org/10.33663/0869-2491-2024-35-618-626>
3. Pashchenko Ye. M. Shchodo poniattia ta oznak nasylnytskykh zlochyniv viiskovosluzhbovtziv. Kryminalno-pravovi ta kryminolohichni zasoby protydii zlochynam proty hromadskoi bezpeky ta publichnoho poriadku. Kharkiv, 2019. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/18_04_2019/pdf/74.pdf
4. Kharytonov S. O. Kryminalna vidpovidalnist za viiskovi zlochyny za kryminalnym pravom krainy: monohrafiia Kharkiv: Pravo, 2018. 328 s. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/18989/1/Kharitonov_2018-mono.pdf
5. Khar I. O. Subiekt zlochyniv proty vstanovlenoho poriadku nesennia viiskovoi sluzhby. *Yurydychna nauka*. 2017. No 12 (78). S. 138–147.
6. Bronevetska O. M. Vidpovidnist norm kryminalnoho zakonodavstva Ukrainy chynnym mizhnarodnym dohovorom: dys. ... kand. iuryd. nauk: spets. 12.00.08. Lviv, 2011. 247 s.
7. Pidubna M. V. Implementatsiia norm mizhnarodnoho kryminalnoho prava pro voienni zlochyny v Kryminalnyi kodeks Ukrainy: dyser. ... kand. iuryd. n. (doktora filosofii): spets. 12.00.08 «Kryminalne pravo ta kryminolohiia; kryminalno-vykonavche pravo». Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka MON Ukrainy; Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, Kyiv, 2020. 260 s.
8. Lavronov R. P. Suchasna problematyka kryminalnoho prava ta kliuchovi oznaky viiskovoho zlochynu. *Kyivskiy chasopys prava*. 2023. No 1. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.45>
9. Voloshchuk O. Voienni zlochyny pid chas viiny: poniattia, kliuchovi oznaky ta vidmezhuvannia vid inshykh kryminalnykh pravoporushen. *Yurydychnyi visnyk*. 2024/3. DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v3.2024.6>
10. Pashchenko Ye. M. Nasylnytskyi zlochyn viiskovosluzhbovtziv (poniattia, oznaky, klasyfikatsiia). Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriia «Pravo». Vypusk 29, 2020. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2020-29-32>
11. Landina A. V. Suchasni vyklyky kryminalno-pravovoi protydii nasylnytskym zlochynam, shcho vchyniautsia spetsialnymy subiektamy. *Almanakh prava*. Vypusk 15. Kyiv: Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2024. S. 307–312. DOI: <https://doi.org/10.33663/2524-017X-2024-15-307-312>
12. Zaluzhnyi V. F. Viiskovo-dystsyplinarna vidpovidalnist yak zasib zabezpechennia viiskovoi dystsypliny ta viiskovoho pravoporiadku u zbroinykh sylakh Ukrainy. Zbirnyk materialiv konferentsii «Aktualni problemy pravoporiadku i pravovoi kultury v suchasni Ukraini (prysviachena Dniu nauky ta 100-richchiu z dnia narodzhennia profesora O. F. Hranina)» (17.05.2023). URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/242732c3-c0a4-4a25-8c58-c9cc92eb9761/content>

Landina Anna. Military violent criminal offenses: concepts and features of qualification

Introduction. *The negative consequences of violent criminal offenses go far beyond the total damage resulting from their commission, since it is practically impossible to compensate for the damage caused, because it concerns the most important social values. In the conditions of active hostilities and martial law in*

Ukraine, issues related to criminal liability for military criminal offenses have become particularly relevant. Among them, a special place is occupied by military violent criminal offenses, the number of which has increased significantly over the last decade.

The aim of the article. The aim of this study was to define the concept and qualifying features of military violent criminal offenses.

Results. *It was established that the concept of military violent criminal offenses is formed from two components: the features of a violent criminal offense provided for in the Criminal Code of Ukraine, and the features of the person committing these crimes – a serviceman. The specificity of these criminal offenses is determined by the “special” illegality (military criminal), since when they are committed, the norms of criminal and military legislation are simultaneously violated.*

Conclusions. *It is proposed to understand a military violent criminal offense as an intentional socially dangerous criminally punishable act (action or inaction) that encroaches on the order of social relations in the field of ensuring human health and life and is committed against the will of the victim by means of the use or threat of use of physical, mental, sexual or economic violence by a serviceman, conscript or reservist. The subjects of military violent criminal offenses can be servicemen, conscripts and/or reservists. Their main object is the order of military service. Military violent criminal offenses are qualified by the articles included in Sections XIX and XX and do not require additional qualification under other articles of the Criminal Code. Along with criminal liability, disciplinary liability may be applied to military personnel. This study opens up prospects in the field of bringing to justice for military criminal offenses.*

Key words: *military criminal offenses, war crimes, war crimes, violent criminal offenses, martial law, military personnel, conscripts, reservists, subject of a criminal offense, military legislation, criminal liability, disciplinary liability, object of a criminal offense, physical inviolability, mental inviolability.*